

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון 155 אדר א' ה'תשע"ו

העלון מוקדש לע"נ עזרא בן טלה אליאסי ז"ל ע"י בנו ה"ה יוסי (מאנצור) הי"ו

פרשת כי תשא

כנפים של שבת

"אך את שבתותי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם וגו'" (לא, ג)

במדרש הנעלם אמרו, "השבח של 'הכל יודוך' נתייסד לתחוננים לומר בכל שבת מפני שמלאכי מעלה אמרוהו פעם אחת בשבת. באיזה שבת אמרוהו? בשבת בראשית". ולכאורה מדוע אמרוהו רק בשבת בראשית. וביאר בספר אור הישר, שהנה למלאכים יש שש כנפים (כמ"ש בישעיה ו, ב), ובכל יום אומרים הם שירה על ידי שמפשיטים אחד מכנפיהם לצד הארץ ובא להם שפע לומר שירה וזהו "מכנף הארץ וזמירות שמענו" (שם כד, טו), שע"י הכנף מומרים המלאכים להשית. וכיון שיש להם רק ו' כנפים יכולים לומר שירה רק בששת ימי השבוע ולא בשבת. ומפני כן שאלו "באיזה שבת אמרוהו", שהרי בשבת אין המלאכים אומרים שירה. ותירצו, "בשבת בראשית", דהיינו בשבת הראשונה לבריאת העולם, שכיון שנבראו ביום שני היתה שבת בראשית היום הששי לבריאתם, ואמרו בה שירה כנגד הכנף הששי. אך מאותה שבת והלאה לא יכלו לומר שירה בשבת. והנה כתבו התוס' בסנהדרין (לו, ב ד"ה מכנף) בשם תשובת הגאונים, "כתיב גבי חיות הקודש שש כנפים לאחד, וכל כנף אומר שירה אחת בששת ימי החול, וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום, אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם, יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה", דהיינו ישראל שאומרים שירה גם בשבת. ופירש רבינו יוסף חיים ביעוד יוסף חי, שזהו שנאמר (ישעיה מג, כא) "עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו", שעל שם מעלתם נקראו ישראל "עם זו", שהם אותיות ז' ו' כנגד ו' ימי השבוע ויום שבת שבהם ישראל אומרים שירה, שלא כמלאכים שאינם שרים בשבת. והוסיף, שמכאן נלמד עד כמה יש לנו להתקדש בשבת קודש, שהרי הקב"ה כיבד את ישראל בכך שרק הם אומרים שירה בשבת, וצריכים אנו להיות ראויים למעלה עליונה זו, ולהשתדל שלא יהא בנו ח"ו פגם וחסרון שיקלקל את שירתנו. משל למלך שאמר לעבדו שיעשה לו מטעמים, ולבני ביתו צויה שביום זה לא יכינו לו סעודה כי ברצונו לאכול אז רק משל העבד. והנה אם היו גם בני ביתו עושים לו מטעמים, אם כן המלך אינו סומך רק על מטעמי העבד, ולכן גם אם מאכלי העבד לא יהיו טובים כל כך אין עונשו גדול. אך מכיון שהמלך אמר לבני ביתו שרצונו רק במטעמי העבד, ודאי שאם לא יכין מאכלים ראויים ומשובחים יהא עונשו רב. וזהו "אך את שבתותי תשמרו", שתשמרו לקיימם בקדושתם ע"י שיהיו מעשיכם טובים וראויים, וזאת "כי אות היא ביני וביניכם", כלומר שרק אתם אומרים לפני שירה בשבת, שכן "לדעת כי אני מקדשכם", שקידשתי אתכם במעלה רבה יותר מהמלאכים שאינם אומרים שירה בשבת. ונבתיילת הפסוק נאמר "אך" שהוא ר"ת "כנף אחד", לרמוז שיתרון זה בא לישראל מחמת חסרון כנף אחד שיש למלאכים].

כיצד לא שמע השטן את הרעש העצום שהיה

במתן תורה ?

"ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר" (לד, ג)

פירש"י "ואיש לא יעלה עמך- הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות וקהילה, שלטה בהן עין רעה. אין לך מידה יפה מן הצניעות". וכן נאמר

במתן תורה (שמות יט, טז) "ויהי קולות וברקים וגו' וקול שופר חזק מאד". ולכאורה כיצד עולים דברים אלו בקנה אחד עם דברי הגמ' בסנהדרין (כו, ב) "למה נקרא שמה (של התורה) תושיה? שניתנה בחשאי מפני השטן". ונראה לחלק שרק הלוחות השניות נקראו "תושיה", והם שניתנו בחשאי מפני השטן. וראה לדבר מהטעם הנוסף שאמרו שם, "למה נקרא שמה תושיה? מפני שמתשת כחו של אדם", והרי אמרו (ערובין נד, א) שסגולה היתה בלוחות הראשונות שלא היו ישראל שוכחים את תלמודם ולא היו צריכים להתייגע בו ולהתיש כוחם, ורק בלוחות שניות נתחדש מושג של שכחה שמחמתה נצרכו להתייגע כדי לזכור את הלימוד. ומוכח ששאלת הגמ' "למה נקרא שמה תושיה" עוסקת בלוחות השניות, ואם כן אף מה שאמרו שנקראת תושיה מפני שניתנה בחשאי הוא ביחס ללוחות אלו. שוב ראיתי בספר מעין גנים (פר' ויצא) לרבי ראובן מזרחי מגדולי רבני טורקיה שכתב כיסוד דברינו, והוכיח כן מהגמ' בשבת (פט, א) שמשם התווכח עם המלאכים שרצו למנוע את מסירת התורה לישראל וניצחם, ונתנו לו המלאכים וכן מלאך המות מתנות. ולכאורה לפי זה מדוע נתן הקב"ה את התורה בחשאי מפני קטרוג השטן, והרי משה כבר ניצח בתשובתו, ואת אותה תשובה ישיב לשטן, ועוד שהשטן עצמו הודה למשה ונתן לו מתנה ומדוע נתעורר לקטרג שוב ואמר לקב"ה "תורה היכן היא". ועל כרחק שבלוחות ראשונות לא היה השטן מקטרג, ולכן ניתנו בקולות, אך לאחר שחטאו בעגל היה השטן יכול לקטרג שאינם ראויים לקבל לוחות שניות, ומפני זה ניתנו בחשאי.

וניתכן לומר שזהו הטעם שהיתה שכחה דוקא בלוחות השניות ולא בראשונות, שכן אמרו במסכת עירובין (שם) שסגולה לזכירת הלימוד ללמוד בקול רם, אך הולמד בחשאי ובלחש שוכח תלמודו, ולכן בלוחות ראשונות שניתנו בקול היתה טמונה סגולה הזכירה, אך בשניות שניתנו בלחש היו משכחים תלמודם].

ב. ברם, יש להקשות שלפי הנ"ל הלוחות השניות ניתנו בחשאי מפני השטן, וברש"י מבואר שניתנו בחשאי כדי שלא תשלוט בהן עין הרע.

עוד יש להוכיח מדברי התוס' בשבת (פט, א) שלא כדברינו, שכן אמרו שם בגמ' לגבי לוחות ראשונות, "בשעה שירד משה מלפני הקב"ה, בא שטן ואמר לפניו, רבונו של עולם, תורה היכן היא?", והקשו התוס' "וכי שטן לא היה יודע מתן תורה? ויש לומר דאמרין במדרש שטרדו הקב"ה למלאך המות בשעת מתן תורה שלא יקטרג וכו', ואמרין נמי בסנהדרין תושיה שניתנה בחשאי מפני השטן". ומוכח שלדעתם הלוחות הראשונות גם נקראו תושיה. וצריך לומר שאף שלא היו שוכחים את הלימוד, מכל מקום נקראת תושיה על שם התורה שבעל פה שצריכה עמל רב, ומתחילה מיאנו לקבלה מפני הטורח הרב שיש בה, עד שכפה עליהם הקב"ה הר כגיגית, וכפי שכתב השב שמעתתא בהקדמה בשם המדרש תנחומא בפרשת נח].

ומכל מקום קושייתם היא הקושיא הנ"ל, כיצד יתכן שהשטן לא ידע על מתן תורה שהיה בקולי קולות, ותירצו שהקב"ה טרדו כדי שלא יקטרג. וצריך ביאור בדבריהם, וכי בגלל שהיה טרוד לא שמע את קולות מתן תורה. וכן הקשה האור החיים הקד' בספרו חפץ ה' (שבת, שם) על דברי התוס', שבמדרש כתוב רק שהקב"ה טרדו שלא יקטרג, אך אין ראיה משם שהשטן לא ידע על מתן תורה בשעה שכל העולם כולו נרעש.

ג. ואת הקושיא שפתחנו בה יש לתרץ כדברי השפתי כהן (פר' פנחס), שהתורה ניתנה בקולות וברעש, אך קולות אלו נשמעו רק במחנה ישראל כדי שלא ישמע השטן ויקטרג. או כדברי הבן יהודע (סנהדרין, שם), שתורה שבכתב ניתנה בקולות ותורה שבעל פה ניתנה בחשאי, כי הקטרוג על ישראל היה על התורה שבעל פה שהיא עיקר מעלתם של ישראל ומיוחדת להם ולא לאומות.

משה בן אברהם כהן ז"ל
ישראל בן חיים קעטבי ז"ל
נתן והבן בן חיים שלום ז"ל

יעקב בן רבקה נסכה יעקובי ז"ל
נעמי (קינה) בת נאזרה קיש ע"ה
נהיה בת פרי מוסאי ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאזיה בת תאניה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
עביה בת סרח ע"ה

